

לדחות את הגרסה 'מנקדי'.
 W. Bacher, "Ein Räthsel in der Litteratur weniger", *Magazin* – 1890.
 für die *Wissenschaft des Judentums* 17, pp. 169–172. באכר עסק בעיקר
 בבירור גרסת השם 'נקאי' ובזיהוי בעל השם.
 יא. 1937 – י"ל פישמן, 'יחסי תנאים ואמוראים', סיני א (תרצ"ז), עמ' רה-רו.
 פישמן הדפיס את הקטע מכתבי-היד אוקספורד, נויבאואר 2199 ונויבאואר 2200,
 והזכיר פרסומים קודמים.
 יב. 1940 – אוצר הגאונים, קידושין, חלק התשובות, סי' קצג (וראה בהערות לויין
 שם).
 יג. 1962 – וייל, למחקר, עמ' 107–109. וייל הדפיס את הקטע בשלמותו על פי
 כתבי-היד פריס, 'אכלה ואכלה' האלה, פרמה, מקראות גדולות רע"ז וסדר עולם,
 והזכיר מחקרים קודמים.
 יצוין כי וייל ציטט את הקטע מכ"י פריס על פי הפרסום משנת 1740 (לעיל, ב).
 הוא מצטט נוסחאות תמוהות ('בדול' במקום 'גדול'; 'שהדעיאה' במקום
 'שהוציאה') ומעיר עליהן 'sic', להורות שכך אמנם כתוב במקור שלפניו. אולם
 אילו טרח לברוק את כ"י פריס היה רואה כי אין אלה אלא טעויות דפוס בלבד, ואין
 מקורן בכתב-היד.

פרק תשיעי

תפוצתה של פרשת השכם בבקר וגלגוליה

מבוא

חלוקת התורה לפרשיות השבוע על פי המחזור החד-שנתי, הנזכרת כבר בתלמוד
 הבבלי, היא אחידה למדי בכל תפוצות ישראל במשך הדורות. שלוש מן הפרשיות
 (ואתה תצוה, כי תשא, ויקהל) אף נזכרות בשמן בתלמוד הבבלי (מגילה כט ע"ב – ל
 ע"א). ובכל זאת קיימות עדויות לא מעטות על חלוקה אחרת של הפרשיות בתחילת
 ספר שמות: במשך מאות שנים התקיים מנהג שלפיו הפרשה השלישית בספר שמות
 מתחילה ב'ויאמר ה' אל משה השכם בבקר', כלומר בשמ' ט, יג (ולא בשמ' י, א
 כבמנהגנו). עשרים ושלושה פסוקים (שבהם מתוארת מכת הברד) 'עובדים' לפי
 המנהג הזה מפרשת וארא אל הפרשה שלאחריה, ובמקום רצף הפרשיות שמות,
 וארא, בא, בשלח מתקבל הרצף שמות, וארא, השכם, בשלח.
 מסכת העדויות למנהג זה היא מסועפת למדי, ובה עדויות מספרות הגאונים,
 ממצחפי המקרא, מן המסורה הבבלית, מרשימות של הפטרות, מפיוטים, מספרי
 דרשות ועוד. ואף על פי שעצם קיומו של מנהג זה כבר צוין בדברי חכמים שונים, מן
 הראוי לסקור את מכלול המקורות הרומזים לו, וכיניהם מקורות שטרם נתפרסמו,
 ולדון גם בשאלת מקורן של שתי השיטות ובתפוצתן.
 הזכרתי את קיומה של פרשת השכם לעיל בפרק השמיני, סעיף 2.8. ריבוי החומר
 הקשור בה מחייב להקדיש לה פרק לעצמו.¹

1. בספרות הגאונים

עניין פרשת השכם נזכר בספרות הגאונים בהקשר של דיון בקריאת התורה בימי
 הפסח. וכך נאמר בספר הלכות פסוקות:²

ביומא קדמא דדיבחא דניסן [=ביום א' של פסח] קארן בספרא בפרשתא
 דהשכם בבקר מן 'והיה היום הזה לכם לזיכרון' עד 'מארץ מצרים על
 צבאותם' [שמ' יב, יד-נא], ומפקין ספרא אחרינא וקארי מפטרנא בפרשתא

1. להלן, סעיף 10, באה רשימה ביבליוגרפית מיוחדת לפרק זה, וכמה מן ההפניות בפרק רומזות
 אליה (הפניות אלה כוללות את שם הכותב ואת שנת הכתיבה).
 2. מהדורת ששון, ליטשוורת תשי"ו, עמ' קפא.

דפינחס מן 'ובחדש הראשון בארבעה עשר יום' עד 'עלת התמיד יעשה ונסכו' [במ' כח, טז-כד]... יומא תינינא קרן בפרשתא דאמר מן 'וידבר' דישור או כבש או עז' עד 'וידבר משה את מועדי יי' [וי' כב, כו - כג, מד], וקארי מפרטנא באורייתא כיד איתמל... יומא תליתאה קארן בפרשת דהשכם מן 'וידבר' ד'קדש לי כל בכור' עד 'ויהי בשלח פרעה' [שמ' יג, א-טז]. יומא רביעאה קרן בפרשתא דואלה המשפטים... יומא חמישאה קארן בפרשת דכי תשא... יומא שתיתאה קרן בפרש' דבהעלתך...

כלומר כמראה מקום לקריאות השונות של ימי חול המועד פסח משתמש בעל ההלכות בציון פרשת השבוע שבה כלולה כל קריאה, ובין הפרשיות האחרות (משפטים, כי תשא, אמור, בהעלותך, פינחס) מופיעה גם פרשת השכם, והיא מגיעה עד לתחילת 'ויהי בשלח'.

נוסח דומה נמצא גם ב'הלכות ראו' (שהוא תרגום עברי של הלכות פסוקות), ב'הלכות גדולות' וב'תורתן של ראשונים'.³ בשלושת המקורות האלה מופיעה פרשת השכם כמראה מקום לקריאת היום הראשון של פסח. לקריאות שאר ימי הפסח לא צוינו שם מראי מקום, וממילא פרשת השכם אינה נזכרת ביחס לקריאת היום השלישי.

2. בקטע גניזה ממקור בבלי

בקטע גניזה, שהוא ככל הנראה מתקופת הגאונים, נזכרת פרשת השכם פעמיים. שני דפים ממקור זה מצויים באוסף קאופמן בבודפשט, ונתפרסמו לפני שנים רבות. שני דפים אחרים, שהיו במקורם בין הדפים הקודמים, נתגלגלו לאוקספורד,⁴ ועדיין חסרים מקונטרס זה שני דפים שהיו במקורם בין שני הדפים האחרונים ונרשמו בהם הקריאות לספרי במדבר ודברים.

הקטע עוסק בקריאת התורה בימים שני וחמישי ובמנחה בשבת וכן בקריאות הימים הטובים. לגבי הקריאה בשני ובחמישי נאמר בו:⁵

וידבר אלהים אל מ[שה] כ[הן] ק[ורא] מ[ן] וידבר אלהים ועד וגם אני שמעתי ולוי ק[ורא] מ[ן] וגם אני ועד] וידבר י-הוה אל[ל] מ[שה] ל[אמר] בא

3. א"ל שלוסברג (מהדיר), ספר הלכות פסוקות או הלכות ראו המיוחסות לתלמידי רב יהודאי גאון, פריס 1886, עמ' 132; ע' הילדסהיימר (מהדיר), הלכות גדולות, ברלין תרנ"ב, עמ' 617; ח"מ הורוויץ (מהדיר), תורתן של ראשונים, פרנקפורט תרמ"ב, עמ' 38.
4. הדפים מאוסף קאופמן סימנם בודפשט, קאופמן - גניזה 430 (פ' 2011), והם פורסמו אצל רות, 1956, עמ' 284-288 ('סדר קריאת התורה מקדמון לא נודע'). הדפים מאוקספורד סימנם e.45, דפים 5-6, נויבאוואר-קאולי 2787, קטע 3 (פ' 3376).
5. במקור נכתבו מילים רבות בראשי תיבות. להקלת הקריאה השלמתי אותן בסוגריים מרובעים.

דבר [ע"ב] וישראל ק[ורא] מ[ן] וידבר יי ועד] אלה ר[אשי] כ[י]ת: : ויאמר יי אל מ[שה] השכם כ[הן] ק[ורא] מ[ן] ויאמר יי ועד] ואולם בע[בור] זאת [שמות ט, יג-טו] ולוי ק[ורא] מ[ן] ואולם בע[בור] ועד] ועתה שלח העז [שם, טו-יז] וישראל ק[ורא] מ[ן] וע[תה] של[ח] העז ועד] וישלח פרעה והנה [שם, יח-כ"ו]: : ויהי בשלח כ[הן] ק[ורא]...

פרשת השכם (שתחילתה בשמ' ט, יג) באה כאן בין פרשת וארא ובין פרשת בשלח.⁷ לגבי הקריאה בפסח נאמר באותו מקור:

סידורן שלמועדים: : אילו פרשיות והפטרות שלימים טובים ביומא קדמאה דפיסחא דניסן קארו כסיפרא בפרשתא דהשכם בבקר מ[ן] והיה היום הזה לכם לזיכרון ע[ד] קדש לי כל בכור. כ[הן] ק[ורא] מ[ן] והיה היום הזה ע[ד] ושמתם ול[וי] ק[ורא]...

כמו במקורות הגאונים שנסקרו לעיל, פרשת 'השכם בבקר' נזכרת כמראה מקום לקריאת היום הראשון של פסח.

עניין נוסף הבא בקטע הוא חלוקת הקריאה של שירת האזינו, ואפשר ללמוד ממנה על מקורה הבבלי של המסורת המובאת בקטע זה. לדעת בעל הקטע, דב' לב, לה ('לי נקם... וחש עתדת למו') נחשב לשני פסוקים, ולמנהג זה תימוכין ממקורות מסורה בבליים.⁸

3. במסורה הבבלי

מן המסורה הבבלי עולה בבירור שבבבל הכירו את פרשת השכם (ולא את פרשת בא אל פרעה). אמנם המסורה לפרשה זו עצמה לא שרדה,⁹ אולם במקום אחד באה הפניה המזכירה אותה:

מס' 110 וי' כז, כ: נְפֹשֶׁת חֹס', מ[סר] ב[השכם].

ההפניה היא לשמ' יב, ד, שבו באה ההיקרות הראשונה משתי ההיקרויות של נְפֹשֶׁת בכתיב חסר, ואכן במקום זה באה בכ"י ל^ב הערת מסורה העוסקת בכתיבי המילה

6. כנראה צ"ל 'וישלח פרעה ויקרא' (פס' כז), שהרי 'וישלח פרעה והנה' הוא בפס' ז, לפני תחילת הפרשה.
7. לפי מנהג הקריאה המתואר כאן הקפידו לקרוא לכוהן וללוי בדיוק שלושה פסוקים בכל מקום שחלוקת הפתוחות והסתומות אפשרה זאת (והעיר על כך רות [1956]).
8. דאה לעיל בפרק השמיני, סעיף 5.2.3, ב.
9. כ"י במצ.מא 11 מחזיק את רוב פסוקי המקרא שבין השכם לבא אל פרעה, אולם דווקא בתחילת פרשת בא הקטע קרוע ואין לדעת איך צוינה בו חלוקת הפרשיות.

נפשות. הפניות במסורה הבבלית הן לעולם על פי פרשת השבוע,¹⁰ ולפיכך זו הוכחה ברורה לקיומה של פרשת השכם במסורת בבל.¹¹

4. בכתבי-היד הטברניים

כתבי-היד הטברניים מכירים בדרך כלל את החלוקה בבא אל פרעה ולא את מסורת פרשת השכם. למרות זאת אפשר למצוא בכתבי-יד לא מועטים שרידים של החלוקה בהשכם. השרידים באים במנייני הפסוקים שנמסרו לפרשיות וארא ובא, ואף במקום סימון החלוקה בגוף כתב-היד.

לפני סקירת הממצאים אעיר כי לפי מנהגנו פרשת וארא מחזיקה 121 (קכ"א) פסוקים, ופרשת בא 106 (ק"ו) פסוקים. לפי מנהג החלוקה בהשכם יוצא שבפרשת וארא 98 (צ"ח) פסוקים, ואילו בפרשה שאחריה, פרשת השכם, 129 (קכ"ט) פסוקים.

4.1 כתב-יד ש

כ"י ש מחזיק את כל התורה (כמעט), ויבין קובע שזמנו המאה העשירית (יבין, כתר, עמ' 361). מניין הפסוקים בא באותיות גדולות לאחר כל פרשת שבוע. בסוף פרשת וארא נרשם המניין קכ"א (כמנהגנו), אולם בסוף פרשת בא נרשם המניין קכ"ט, המתאים לחלוקה בהשכם.¹²

בכ"י ש השפעה חזקה של המסורה הבבלית, ונראה שגם המניין הזה קשור להשפעה הזאת. אמנם כתב-היד הותאם לשיטה הטברנית: חלוקת הפרשיות בכתב-היד גופו היא בפרשת בא, ומניין פסוקי פרשת וארא שנרשם שם הוא המניין המתאים לחלוקה הזאת; אולם בסוף הפרשה שרד המניין השייך למנהג החלוקה בהשכם, אולי משום שזה המקום המקורי שבו נרשם המניין הזה לפי אותו מנהג.

4.2 כתב-יד ל

כ"י ל מחזיק את רוב התורה. יש בו כתובת הקדשה משנת 946 (על פי קאלה, מסרני המערב, עמ' 60-64), סימנו הישן T17 וסימנו במכון לתצלומי כתב-היד בירושלים ס' 17161, פ' 5121.

10. ראה לעיל בפרק החמישי.

11. במקום אחר באה במסורת ל² הפניה בלא ציון שם הפרשה, ויש להניח שאף היא הייתה במקורה הפניה לפרשת השכם. מ"ג-ל² בר' מב, כד מוסרת: 'ויסב ג'... [ויסב] [הניקוד במקור] ה' מסר'. ההפניה היא לשם' יג, יח, והפירוט מובא ב-ל² שם. במסורה הבבלית שהיא מקורו של ל² היה כתוב כנראה: 'מסר [בהשכם]'.

12. המניין החריג הובא בלא הסבר אצל ברויאר, כתר, עמ' 290. וראה ברויאר, 1991.

בסוף כתב-היד באים דפים רבים של קונטרסי מסורה. גינצבורג הדפיסם באוסף שלו (גינצ', כרך ג, עמ' 269-294). תיאור תוכנם אצל דקה"ט-בו"ש, עמ' xxxiv-xxxv; דקה"ט-דו"ח, עמ' 73-74.

בגוף כתב-היד בא המניין המקובל (וארא - קכ"א; בא - ק"ו) ואין זכר לתחילת פרשה בהשכם. אולם בדפים שבסוף כתב-היד באה הערת מסורה המפרטת את מניין הפסוקים בכל פרשה מפרשיות השבוע, ובה נאמר: 'וארא אל אברהם - קיח; כי אני הכבדתי - קכט'.

מניין קכ"ט מייצג כמובן את החלוקה בהשכם, למרות העובדה שהוא מיוחס כאן לפרשת 'כי אני הכבדתי' (=בא). אולם מניין קי"ח אינו מובן, שהרי אינו מתאים לשיטה מן השיטות. אפשר היה לשער כי מניין זה הוא ניסיון של תיקון למניין צ"ח המקורי: מסרן כלשהו ראה שמניין זה רחוק מאוד מן המניין הנדרש לפרשת וארא, ועל כן תיקן צח < קיח¹³ וצמצם בכך את הפער מעשרים ושלושה פסוקים לשלושה פסוקים בלבד.

4.3 כתב-יד סנקט פטרבורג, ספרייה לאומית, Evr II B1548

כ"י סנקט פטרבורג, ספרייה לאומית, Evr II B1548 כולל דפי מסורה ודקדוק המסורה. מספרו הקודם T15 (ס' 63545). תיאורו אצל דקה"ט-בו"ש, עמ' xxxiii-xxxiv; דקה"ט-דו"ח, עמ' 78-79; הודפס אצל גינצ', כרך ג, עמ' 295-309. דו"ח משער שזמנו של כתב-היד המאה העשירית ולכל המאוחר ראשית המאה האחת-עשרה. הכותב הוא עלי בן יפת, וייתכן שהוא קשור לחכם הקראי יפת בן עלי, שחי בכצרה באמצע המאה העשירית והתווכח עם רב סעדיה גאון, וכמה מפירושו מובאים בפירושו ר' אברהם אבן עזרא.

אחת מהערות המסורה בכתב-היד מפרטת את פרשיות השבוע ואת מנייני הפסוקים שבהן. הנה קטע ממנה השייך לענייננו:

ואלה שמות	קכד
וארא אל אבר'	צח קיח
השכם כי אני	קו קכט
ויהי בשלח	קיו
וישמע יתרו	עב

כל הנוגע לענייננו נכתב כאן כפול. שם הפרשה: 'השכם' ו'כי אני' (=בא); המניין בפרשת וארא (צ"ח לפי שיטת השכם ומניין נוסף, קי"ח); המניין בפרשה שאחריה (ק"ו לפי שיטת בא; קכ"ט לפי שיטת השכם). אולם יושם אל לב כי המספרים הקשורים לפרשת השכם אינם כתובים בטור אחד: מניין צ"ח כתוב בטור הימני

13. ייתכן שבגלל תקלה בהעתקה חל השינוי צח < יקח.

ואילו מניין קכ"ט בטור השמאלי. אשר למסורת פרשת בא: כאן חסר המספר הנכון המתייחס לפרשת וארא (קכ"א), ובמקומו בא המספר קי"ח, שכבר ראינו אותו בכ"י 3.

אין בכתב-היד סימנים בולטים של שתי ידיים, ואם כן ייתכן שהמסורה הועתקה כמות שהיא ממקור אחר. אפשר להציע הסברים רבים להיווצרות המצב בכתב-היד. ההסבר הנראה לי ביותר הוא שתחילה נמסר 'וארא אל אברהם קיח; השכם קכט' (בדומה לכ"י ל3), ואחר כך באו שני תיקונים: מניין קי"ח תוקן (בצדק) למניין צ"ח, לפי שיטת השכם, ואילו בשורה שאחר כך נרשמה שיטת בא באמצעות התוספת 'כי אני - קו'.

4.4 כתב-יד ב

ככ"י ב הקדום והחשוב (שהוא כנראה מן המאה התשיעית) אין כלל מניין פסוקים בפרשת וארא ובפרשת בא. לעומת זאת, בכל שאר סופי הפרשיות ששרדו בו באים מנייני פסוקים.

ככל הנראה קשורה התופעה לעניין פרשת השכם. המסרן (ניסי בן דניאל) לא הבין את פשרם של המניינים שנמסרו לפרשיות האלה לפי שיטת השכם, ועל כן העדיף שלא לרשום בהן שום מניין.¹⁴

4.5 כתב-יד ל1

כ"י ל1 נכתב בשנת 930 בידי הסופר שלמה בן בויאעא, שכתב גם את כתר ארם צובה. סימנו הישן - T36 (ס' 63000). תיאורו אצל דקה"ט-בו"ש, עמ' xxxvi - xxxvii; קאלה, מסרני המערב, עמ' 58-59; דקה"ט-דו"ת, עמ' 102-103; ירקוני, בן בויאעא.

אין בכתב-היד מניין בסוף פרשת וארא ובסוף פרשת יתרו. אפשר שגם כאן הסיבה היא המניין של פרשת השכם, ואילו בפרשת יתרו נמנע הסופר מלציין מניין בגלל בעיית חלוקת הפסוקים בעשרת הדיברות:¹⁵ חלוקת הפסוקים הטברנית המקורית היא על פי הטעם התחתון, ואילו מניין הפסוקים לפרשת יתרו הוא ממקור כבלי, על פי שיטת הטעם העליון.

4.6 כתב-יד ו

כ"י ו מכיל תורה ותרגום אונקלוס (אחרי כל פסוק). לדעת פ' קאלה זמנו של כתב-היד סוף המאה האחת-עשרה.

14. ואפשר גם שידע את פשר המניינים האלה, אבל מפני שלא התאימו למנהגו העדיף להשיטם ולא ליצור בעצמו מניינים חדשים.

15. את עיקרו של ההסבר הציע פרופ' א' דותן במכתבו אליו מיום י"ד בתמוז תשל"ט.

בכתב-היד הזה מצב מעניין ביותר, וגם מסובך למדי. בסוף כל פרשת שבוע בא עיטור אופייני בכתב יד עדין ובו מניין פסוקי הפרשה שנסיימה באותו המקום, בתוספת סימן גימטרייה המתאים למניין זה. סימני הגימטרייה אינם באים בכתב-היד הקדומים, וככל הנראה נוסדו בידי מישאל בן עוזיאל בסוף המאה העשירית.¹⁶

בסוף פרשת וארא נמסר מניין קכ"א והסימן יציאל. אולם הכתב הוא גם ואינו דומה לכתב העדין הרגיל, וגם מקום ההערה אינו רגיל: בתוך הטור ולא בצדו. העיטור האופייני לסוף פרשה נמצא כאן במקומו הקבוע בצד הטור, אבל ניכר כי נמחק ונכתב מחדש (כלי מניין פסוקים וכלי סימן גימטרייה). במקום ההתחלה של פרשת השכם יש סימן מחיקה של עיטור מימין הטור. מניין הפסוקים בסוף פרשת בא נמסר כרגיל בעיטור דק, והוא ק"ו.

להסבר העובדות האלה יש להניח שלושה שלבים שעבר כתב-היד. תחילה התאים לשיטת החלוקה של פרשת בא, ובאו בו העיטורים הרגילים ומניין הפסוקים הרגיל (קכ"א בסוף וארא; ק"ו בסוף בא). בשלב השני נמחק הסימן בסוף וארא (היינו בתחילת בא) והועבר לתחילתה של פרשת השכם. לא ברור מה נרשם שם: סימן פרשה גרדא או גם מניין פסוקים ואולי אף סימן גימטרייה מתאים. בשלב השלישי הוחזר המצב לקדמותו: נמחק הסימן בפרשת השכם, ובתחילת פרשת בא שורטט מחדש עיטור ונרשם (בכתב גס) מניין הפסוקים וסימן הגימטרייה.

4.7 כתב-יד ליהמן

כ"י ליהמן הוא מן המאה האחת-עשרה והיה ברשות פרופ' ו' פישל. תיאורו אצל ייבין, אוהל חיים, עמ' 231-234, וסימנו שם B118.

בסוף פרשת בא נמסר מניין הפסוקים קכ"ט (וראה דיונו של נ' פריד בפרשת השכם - פריד, 1991).

4.8 כתב-יד המוזאון הבריטי, Or. 2363 - סימן גימטרייה לפסוקי פרשת השכם כ"י המוזאון הבריטי, Or. 2363 (ס' 6030) הוא כתב-יד תימני מן המאה האחת-עשרה או השתים-עשרה, ובו תורה בניקוד בבלי ותרגום אונקלוס אחר כל פסוק. בסוף פרשת וארא נכתב 'קיח פיסוק' (כמו בכתב-היד ל3, B1548, שנזכרו בסעיפים 4.2, 4.3). בסוף פרשת בא נאמר 'קמו פיסו' חנמאל. מניין קמ"ו אינו מובן כלל, אולם הגימטרייה של השם שהובא לסימן, חנמאל, היא 129, בדיוק כמניין פסוקי

16. ראה ארנד, סימנים; פנקובר, מישאל.

פרשת השכם, ועל כן אין ספק שסימן זה בא לציין את פרשת השכם (גינצבורג [מבוא, עמ' 693] מתאר את כתב-היד ומביא את סימן הגימטרייה בלא הסבר).

5. ברשימות הפטרות

פרשת 'השכם בבקר' נזכרת בשמה בכמה רשימות של הפטרות לפי מנהג הקריאה החד-שנתי.

א. רשימה ממקור לא ידוע

ברשימת הפטרות שהעתיק גינצבורג (גינצ', כרך ב, עמ' 473) נאמר:

וארא - בן אדם שים פניך; השכם - משא מצרים.

גינצבורג לא ציין את מקורה של הרשימה. הרשימה המודפסת אחריה היא מסרקוסה, וייתכן שהיא המשך של רשימת הפטרות. מנהג הפטרות המיוצג בה מתאים לפעמים למנהג הספרדים ולפעמים למנהג התימנים.

ב. קטע גניזה T-S B20,2

תבת אפטאראת, ליוסף ב'ר' יחיי הרופא:

השכם בישע' משא מצרים הנה' אלי אשר ברכו' [יש' יט, א-כה].

ג. קטע גניזה T-S B20,1

השכם בבקר [] 'משא מצרים הנה' עד 'יאמר לאחת' ומדלגין וקרינן מן 'ביום ההוא ת[היה מ]סלה ממצרים' עד 'ונחלתי ישראל' [יש' יט, א-יח וכן כג-כה].

ד. קטע גניזה T-S B20,12

[הש' כם בבקר מפט' בישעיה מן 'משא [מצרים הנה] ה' עד 'אשר ברכו יי'.

ה. קטע גניזה T-S B17,13

בקטע זה באות הפטרות לשלוש פרשיות מספר שמות:

[שמות]	יח' טז, [א]... יג-יד
וארא אליו ביחזקאל	יח' כח, כה - כט, יב + כא
השכם בבקר ישעיה	יש' יט, א-ז...

ו. קטע גניזה כ"י אנטונין 240
כ"י אנטונין 240, שפרסמו א"י כ"ץ, מחזיק הפטרות לספרי בראשית ושמות מפרשת וישלח ועד פרשת יתרו.¹⁷ לספר שמות באות הפטרות האלה:

ואלה שמות הפט' ישעיה	הבאים ירש [יש' כז, ו]
וארא אל אברהם הפ' ישעיה	אני ה' הוא שמי [יש' מב, ח]
השכם בבקר הפ' ישעיה	וירשוה קאת וקפוד [יש' לד, יא]
ויהי בשלח הפ' יהושע	ויצעקו אל ה' [יהו' כד, ז]
וישמע יתרו	

הפטרות מתאימות למנהג רומניה ולמנהג הקראים, שהפטרותיהם החד-שנתיות מבוססות על הפטרות הסדרים במנהג התלת-שנתי. הפטרת וארא היא הפטרת הסדר וארא אל אברהם (שמ' ו, ב), ואילו הפטרת השכם בבקר היא הפטרת הסדר השכם בבקר (ח, טז)! ההפטרה הנזכרת פה היא אמנם הפטרת הקראים ומנהג רומניה לפרשת בא אל פרעה.¹⁸

אלא שכאן מתעורר קושי. אם ההפטרה שייכת לפרשת השבוע השכם בבקר, הרי תחילתה בפרק ט פס' יג, והפטרתה צריכה להיות הפטרת הסדר הראשון הכלול בה בשלמותו, היינו הפטרת בא אל פרעה!¹⁹ מתעורר אפוא החשד כי שיוך הפטרתו של סדר השכם (שמ' ח, טז) לפרשת השכם (שמ' ט, יג) אינו אלא טעות שנגרמה כתוצאה מן הפתיחה המשותפת.

אם אמנם כך, הרי לפנינו זיהוי מוטעה בעליל בין פרשת השכם (שהיא בהשכם השני) ובין סדר השכם (בהשכם הראשון). לממצא הזה נודעת חשיבות רבה, כי אפשר שנעוצים בו שורשיה של פרשת בא אל פרעה, הבאה במקום פרשת השכם בבקר העתיקה. ההשערה שתוצג כאן אינה מבוססת דייה, אולם מן הראוי להעלותה ולבחון אותה לאור ממצאים עתידיים. מנהג הקריאה הבבלי החד-שנתי הגיע לארץ ישראל לקהילות שנהגו בקריאה תלת-שנתית. הם זיהו בטעות את פרשת השכם

17. A. I. Katsh, *Ginze Russiyah*, New York 1958, כרך ב, כתב-יד מס' 172, תצלומים 31-46. סימנו של כתב-היד באוסף אנטונין לא צוין שם, ואני מודה לב' לפלר שמסרו לי. התצלומים הובאו שם בערבוב (כנראה משום שהעורך לא הבין את פשרה של פרשת השכם), וסדרם הנכון הוא: 35, 33, 34, 36-43, 31-32, 44-46. הפטרת השכם באה בתצלומים 31-32.
18. ראה רשימת הפטרות שערך ג' פריד ושנדפסה בסוף כרך י של האנציקלופדיה התלמודית (עמ' תשא-תשכח). קטע הגניזה שאנו עוסקים בו מסומן שם 33. רשימת הפטרות לפי המנהג התלת-שנתי ראה אצל עופר, סדרי נ"ך.

19. כבר בשנת 1893 הביא א' ביכלר את הפטרה כמנהג הקראים, וציין שמקורה בהפטרה לסדר השכם (ביכלר, 1893, עמ' 56). ביכלר היה הראשון שעמד על קיומה של פרשת השכם בבקר במנהג החד-שנתי; אולם הוא טעה לחשוב שפרשה זו מתחילה בהשכם הראשון (שמ' ח, טז), ומשום כך גם לא עמד על הקושי בהעברת הפטרת סדר השכם לפרשת השכם.

החד-שנתית עם סדר השכם הידוע להם, שתחילתו בשמ' ח, טז. זיהוי זה גרם לחוסר איזון כמותי בין פרשת וארא (2 סדרים, 73 פסוקים) לפרשת השכם שאחריה (4 סדרים וחצי, 154 פסוקים). כדי לתקן את חוסר האיזון הזה הועבר הסדר שתחילתו השכם לפרשת וארא, והתקבלו שתי פרשיות מאוזנות (וארא: 3 סדרים, 106 פסוקים; בא: 3 סדרים וחצי, 121 פסוקים).²⁰

ז. קטע גניזה של התחלות פרשיות השבוע

קטע הגניזה T-S B13,6 הוא שריד מחיבור שהכיל פסוקים ראשונים של כל פרשת שבוע מהמחזור החד-שנתי. שלושת הפסוקים הראשונים של פרשת השכם (שמ' ט, יג-טו) באים לפני פסוקי פרשת בשלח. ראה M. C. Davis, *Hebrew Bible Manuscripts in the Cambridge Genizah Collections*, I, Cambridge 1978, p. 226; פריד, 1991, עמ' 415.

6. בפיוטים

יש פייטנים שכתבו את פיוטיהם על פי מחזור הקריאה החד-שנתי, ויש בהם פיוטים לפרשת השכם. כמה מהם פרסמה בזמן האחרון שולמית אליצור:

1. אלעזר בירבי קילר. פייטן זה חיבר מערכת יוצר לפרשת השכם. פיוטיו של ראב"ק רומזים אל הסדרים (הארץ-ישראליים) הכלולים בפרשה, ועל כן המאורה, האהבה והזולת לפרשת השכם רומזים אל הסדר הראשון בפרשה, שהוא סדר בא אל פרעה (השכם עצמו אינו בתחילת סדר). ראה אליצור, 1988, עמ' 93 והערה 13 שם. מערכת היוצר באה בכ"י T-S NS 275.105 (ס' 32895) והמשכו בכ"י T-S NS 113.28 (ס' 27058). לדברי אליצור (שם, עמ' 146), רבי אלעזר חי לקראת סוף המאה התשיעית או במחצית הראשונה של המאה העשירית בקהילה שנהג בה מנהג ארץ ישראל ועברה לקריאת התורה במחזור הבבלי.

2. יהודה [בירבי בנימן?]. בכ"י T-S NS 275.105 (ס' 32895), שהועתק בו היוצר הנזכר, בא גם 'מצדר' לפרשת השכם בבקר, החתום 'יהודה' ואפשר שמחברו הוא הפייטן יהודה בירבי בנימן. ראה ש' אליצור, פיוטי ר' יהודה בירבי בנימן, ירושלים תשמ"ח, עמ' 56, 138.

3. שבעתא מן 'המחזור הגדול'. אליצור פרסמה שבעתא אנונימית לפרשת השכם בבקר ותחילתה 'ויאמר יי אל משה אויב מזעם לא אפליט' (ראה אליצור, 1993, עמ' 189-191). שבעתא זו שייכת ל'מחזור הגדול' של שבעתות אנונימיות שהביאה

20. פריד (1991) עמד על הבעייתיות בהפטרות השכם הבאה פה, והציע לראות בה הפטרה לפרשת שבוע שנתית הפותחת ב'השכם דעוב'. אולם קשה מאוד לקבל את השערתו שלפיה התקיימו ארבעה (!) מנהגים שונים של חלוקת וארא-בא לפי המחזור החד-שנתי.

אליצור בספרה, ושיערה (בעמ' 77) שזמן חיבורו המאה התשיעית או העשירית. גם הפיוט הזה בא בכ"י T-S NS 113.28 (פ' 3978 ס' 27058), והמשכו הישיר בכ"י T-S NS 275.105 (ס' 32895). הפיוט בא גם בכ"י אוקספורד 2742/5 דף 13ב, וקטע ממנו – בכ"י T-S Misc. 11/43.

4. סהלאן. ככל הנראה כתב סהלאן בן אברהם, ראש הקהילה הבבליה בפסטאט בתחילת המאה האחת-עשרה, יוצר לפרשת השכם. תחילתו 'את מדליח בפרסותיו נשרצים', והוא בא בכ"י T-S NS 139.117 (ס' 27929) וכן בכ"י אוקספורד f.38, עמ' 21,5.

5. יהושע בן כלפה. כתב יוצר, זולת ומי כמוך לפרשת השכם. ראה אליצור, 1994. 6. מצדר להשכם (ההתחלה קטועה). בכ"י אוקספורד, בודלי, 2732/1/12 (פ' 3288 ס' 21333).²²

7. בספר 'עיבור שנים'

בספר 'עיבור שנים' לר' יששכר בן סוסאן בן המאה השש-עשרה מתואר מנהג הקריאה של פרשיות השבוע בארץ ישראל, במזרח ובארצות המגרב לפי קביעות השנה השונות. בדיונו בקביעות שנה פשוטה שסימנה הכ"ז, בפירוט חודש אייר, אומר ר' יששכר:

ומקום יש במערב שנוהגין להפסיק סדר וארא בפרשת 'ויאמר ה' אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה' ובשבת האחרת מתחילין משם עד סדר בא אל פרעה. כך אמרו לי בעלי תורה ומלמדי תינוקות משם, מעיר קונשטנטינה שבמערב (דפוס ונציה, דף לג ע"א).

לכאורה מדובר פה במנהג חלוקת סדר וארא לשניים. אולם הדבר לא ייתכן, שאם כך תיווצר פה פרשה בת 23 פסוקים בלבד. גם מלשונו של המחבר אפשר לדייק שאין זו כוונתו, שהרי באותו הקטע עצמו הזכיר מנהגים אחרים של חלוקת פרשת שבוע לשניים, ונקט לשון אחרת: 'יש מקומות שמחלקין כי תשא לשניים' או 'יש שנים שנוהגים שמחלקים ויהי מקץ לשנים, מראשו עד "אם כנים אתם" קורין בשבת א' ומ"אם כנים אתם" עד "ויגש" קורין בשבת האחרת'. ואילו בענייננו אין הוא מדבר על חלוקה אלא על מקום ההפסקה: 'נוהגין להפסיק סדר וארא בפרשת 'ויאמר ה' אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה' ובשבת האחרת מתחילין משם' וכו'. גרסתו של המשפט הקשה 'מתחילין משם עד סדר בא אל פרעה' טעונה

21. קטלוג נויבאואר, 2731/1. הראשון שזיהה בו את פרשת השכם ועמד על משמעותה היה ביכלר (1893).

22. נרשם בכרטסת המכון לחקר הפיוט, ואני מודה לפרופ' ע' פליישר שאפשר לי לעיין בה.

9. סיכום

פרשת השכם בבקר (שמ' ט, יג) נהגה בבבל בתקופת הגאונים ומשתקפת בכתביהם ובמסורה הבבליה. אין לפקפק בכך ששיטת החלוקה הזאת היא העתיקה והמקורית. פייטנים בני המאות העשירית והאחת-עשרה הכירו את השיטה הזאת, ביניהם שפעלו בבבל (יהודה בירבי בנימן) או בקהילות בבליה (סהלמן) וביניהם שפעלו בארץ ישראל או בתחום השפעתה (אלעזר בירבי קילר). בכתבי־יד טברניים של המקרא בני המאות העשירית והאחת-עשרה יש שרידים למנהג הקריאה הזה בעיקר במנייני הפסוקים של פרשיות השבוע, שמקורם כנראה בבבל.

פרשת בא אל פרעה (שמ' י, א) באה בכתבי־היד הטברניים של המקרא מן המאה העשירית ואילך במקום פרשת השכם בבקר. נראה שפרשה זו נוצרה בארץ ישראל, ולעיל שיערתי כי מסורת הסדרים הארץ-ישראליים היא שגרמה להיווצרותה. תוך זמן קצר נפוצה המסורת הזאת בכל רחבי העולם היהודי ודחתה את מסורת הקריאה הוותיקה ממנה. אפשר שכתבי־היד של המקרא בניקוד הטברני, שהיו בעלי יוקרה והועתקו בקהילות ישראל בכל העולם, הם שהביאו להשלטתה של מסורת הקריאה בפרשת בא. ובכל זאת נשמרו עד המאה השש-עשרה שרידים מבודדים של המנהג הקדום בקהילות מרוחקות, כעולה מעדותו של ר' יששכר בן סוסאן על קהילה בצפון אפריקה.

10. תולדות המחקר

מחקרה של פרשת השכם ידע עליות וירידות. חוקרים שונים עמדו על קיומה של הפרשה בתחומים שונים שעסקו בהם. חלקם זיהו אותה כראוי וחלקם טעו בזיהויה או לא עמדו כלל על פשרה של תיבת השכם. חלק מן החוקרים המאוחרים לא ידעו על ממצאיהם של קודמיהם. העדויות לקיומה של פרשת השכם פוזרות בתחומים שונים במקורות הקדומים, ופיזור זה גרם לחוסר רציפותו של המחקר.

ברשימה שלהלן אסקור בקצרה ולפי סדר כרונולוגי את החוקרים שנגעו בפרשת השכם. לגבי כל חוקר אציין את המקורות שהתייחס אליהם ואת דעתו על פרשת השכם:

נויבאוואר, A. Neubauer, 'Extraits de petits Midraschim', *Revue des Etudes Juives* 14 (1887), p. 107. זיהה את השם 'פרשת השכם' בהלכות ראו, ברשימת הפטרות שפרסם גינצבורג ובדרשות ר' דוד הנגיד, אך סבר שזהו שם אחר של פרשת בא.

הילדסהיימר, 1892 – ע' הילדסהיימר (מהדיר), הלכות גדולות, ברלין תרנ"ב, עמ' 617. תמה על נוסח הלכות גדולות במהדורתו.

ביכלר, A. Büchler, 'The Triennial Reading of the Law and Prophets', *Jewish Quarterly Review* 6 (1893/94), pp. 1–73. עמד על התופעה בספרות הגאונים (הלכות גדולות, הלכות קצובות והלכות פסוקות), בקטע גניזה

תיקון קל: 'ובשבת אחרת מתחילין משם סדר "בא אל פרעה"' (בלא תיבת עד) או 'ובשבת אחרת מתחילין משם עד [סוף] סדר בא אל פרעה', ואפשר אף להסביר כך את המשפט כמו שהוא בלא תיקון.²³

8. במקורות שונים

8.1 דרשות רבי דוד הנגיד בן אברהם בן הרמב"ם

פרשת השכם נזכרת בכותרת לדרשתו של ר' דוד הנגיד נכד הרמב"ם. באותה הכותרת עצמה נזכרת גם פרשת בא אל פרעה, וכך הדבר בכל ארבעת כתבי־היד של דרשות ר' דוד הנגיד.²⁴ על פי הכותרת קשה לקבוע מה היה מנהג הקריאה של ר' דוד הנגיד, וגם על פי תוכן הדרשה לא הצלחתי לקבוע זאת.

8.2 'ספר תגים'

'ספר תגים' הוא ספר עתיק ובו רשימת האותיות המיוחדות בתורה. הספר הועתק במחזור ויטרי (מהדורת ש' הורביץ, עמ' 678). אפשר שגם בספר הזה, המיוחס לתקופה עתיקה, יש רמז לחלוקת הפרשיות העתיקה בהשכם.

בפרשת בא נזכרת כתיבתה המיוחדת של האות ה"א בצירוף 'מהיות קלת' (שמ' ט, כח), אולם הפסוק אינו שייך לפרשת בא אלא לסוף פרשת וארא. אפשר שתחילה נערכה הרשימה לפי פרשיות השבוע בידי מסדר שנהג להתחיל את הפרשה בהשכם, ועל כן לא הביא את הפסוק בפרשת וארא.

אמנם גם בפרשת וארא מובא פסוק אחד מפרשת השכם, 'הירא' (שמ' ט, כ). אפשר שפסוק זה הועבר מפרשת בא לפרשת וארא בידי מעתיק שלא הכיר את מנהג הקריאה של השכם, והוא ששינה גם את שם הפרשה.²⁵

23. בכתבי־היד של החיבור לא מצאתי אישור לתיקון הגרסה. כ"י קמברידג', Add. 534/1 (ס' 16824) מזכיר שמות של מקומות במערב שאינם נזכרים בדפוס, ומכאן שאינו תלוי בדפוס. גרסתו זהה לגרסת הדפוס: 'מתחילין משם עד סדר בא אל פרעה'. כ"י הספרייה הלאומית בפריס, heb 1094 (ס' 15044) מקביל לדפוס (ואפשר שעל פיו הודפס הספר), אולם דווקא הדרך שבו המשפט הנדון חסר בכתבי־היד. פריד (1991) סבור שלפי המנהג המתואר פה התחילה הפרשה ב'השכם' הראשון (שמ' ת, טז) ונסתיימה ב'בא אל פרעה', והיו בה אפוא 48 פסוקים. אולם אין כל יסוד להניח קיומה של פרשת שבוע כזאת בתקופה מאוחרת.

24. בכ"י שטרסבורג, 4031–4032 (ס' 3085) ובכ"י פריס, heb 297 (ס' 4315): 'השכם ובא אל פרעה'; בכ"י אוקספורד, Hunt 410, מס' 1003 בקטלוג נויבאוואר (ס' 22489): 'פרשת בא אל פרעה והשכם'; בכ"י אוקספורד, Hunt 134, מס' 1008 בקטלוג נויבאוואר (ס' 22494): 'פרשת השכם ובא אל פרעה'. על פרשת השכם בכתבי־היד האלה העיר נויבאוואר גם במאמרו על מדרש השכם בשנת 1887 (107–111), *Revue des Etudes Juives* 14, אולם פירש שיש פה שם אחר לפרשת בא.

25. במהדורת ד' גולדברג של ספר תגין (פריס תרכ"ו) אין המילים מסודרות על פי פרשת השבוע.

המפרט את הקריאה בשני וחמישי, ביוצר השכם לסהלאן, וכן הכיר את דבריו של נויבאוואר. נקודת המוצא שלו הייתה הפטרת הקראים לפרשת בא, המקבילה להפטרה הארץ-ישראלית לסדר השכם (שמ' ח, טז). מסקנתו של ביכלר היא שפרשת השבוע התחילה בהשכם אצל הקראים, וכוונתו להשכם הראשון – שמ' ח, טז. אילו בדק בדקדוק את היוצר של סהלאן היה עומד על כך שהוא מכוון להשכם השני ולא לראשון!

ששון, 1946 – סלימאן ששון (מהדיר), הלכות פסוקות לרב יהודאי גאון, ליטשוררת תש"ו, עמ' קפא. עמד על קיומה של פרשת שבוע לא ידועה, אך קבע שהיא החלה כנראה בשמ' ח, טז. ציין את 'ספר עיבור שנים' לר' יששכר סוסאן, שנזכר בו עניין דומה.

רות, 1956 – אברהם נפתלי צבי רות, 'מבית מדרשם של הגאונים ב"גנוי קויפמן"', סורא ב (תשט"ו-תשט"ז), עמ' 276-312. בעמ' 284-288 הוא פרסם 'סדר קריאת התורה מקדמון לא נודע' וזיהה נכונה את הפרשה. רות הזכיר את ספרות הגאונים ואת דברי נויבאוואר וששון.

אליצור, 1988 – שולמית אליצור, פיוטי ר' אלעזר בירבי קילר, ירושלים תשמ"ח. בעמ' 93-94 הזכירה אליצור פיוטים של אלעזר בירבי קילר, מצדד ליהודה, שבעתה אנונימית, וכן את היוצר לסהלאן, ההפטרה שנזכרה אצל גינצבורג ודברי ר' יששכר סוסאן.

פריד, 1991 – נ' פריד, 'הוספה', בתוך: ייבין, אוהל חיים, עמ' 233-234, 415. הסביר את מניין קכ"ט פסוקים בפרשת בא, הביא רשימות של הפטרות והזכיר את ביכלר ואת רות. חלק על אליצור וסבר שרשימת הפטרות וספר עיבור שנים התכוונו להשכם הראשון (שמ' ח, טז).

ברויאר, 1991 – מ' ברויאר, 'אהל חיים' (ביקורת על ייבין, אוהל חיים), הצפה, ד' בסיון תשנ"א. הזכיר את מניין קכ"ט פסוקים בכ"י ש.

אליצור, 1993 – ש' אליצור, מחזורי שבעתות לסדרים ולפרשות, ירושלים תשנ"ג. בפרק ד, סוף סעיף 8, הערה 116 תשובה לפריד.

אליצור, 1994 – ש' אליצור, פייטן בעידן של מפנה – ר' יהושע בן כלפה ופיוטיו, ירושלים תשנ"ד, עמ' 140-141 (דיון בעניין פרשת השכם); 167-170 (פיוט לפרשת השכם).

11. נספח: קריאת התורה בשני וחמישי ובמנחה בשבת²⁶

> בודפשט, קאופמן – גניזה 430 (מס' ישן: 102), עמ' 1-2 <
וישב יעקב [כ ק] מ וישב יע וע ויראו אחיו כי א ולוי ק מ ויראו אח ועד והנה אנתנו מ ויראל ק מ והנה אנ וע וילכו אחיו לרעות: : ויהי מקץ שני ימים כ ק מ ויהי מקץ

26. ראה לעיל, סעיף 2. בסוגריים מזוים באות כאן הערות שלי.

וע ותאכלנה הפרות ולוי ק מ ותאכלנה הפ וע ותבלענה ויראל ק מ ותכל וע ויאמר פרעה אל יוסף: : ויגש אליו כ ק מ ויגש אל וע ותאמר אל עבדיך ולוי ק מ ותאמר א ע וע ויהי כי עלינו ויראל ק מ ויהי כ ע ועד והיה כראותו: : ויחי יעקב כ ק מ ויחי יעקב וע ויהי אחרי הדברים משום דהו ד פסוקין יקרי אותם כולם כ ולוי ק מ ויהי אחרי הדברים האלה וע ויאמר אלי הנני מפרך ויראל ק מ ויאמר אלי וע ועיני ויראל: : : ואלה שמות כ ק מ ואלה שמ ועד ויהי כל נפש ולוי ק מ ויהי וע ויקם מלך חדש ויראל מ ויקם מ וע ועבדו מצרים: : וידבר אלהים אל מ כ ק מ וידבר אלהים וע וגם אני שמעתי ולוי ק מ וגם אני וע וידבר והוה א מ ל בא דבר: <ע"ב> ויראל ק מ וידבר יי וע אלה ר[אשי ב]ת: : ויאמר יי אל מ השכם כ ק מ ויאמר [יי] ועד ואולם בע' זאת ולוי ק מ ואולם בע וע ועתה שלח העז ויראל ק מ וע של העז וע וישלח פרעה והנה: : ויהי בשל': כ ק מ ויהי בשלח וע ויסעו מסוכות ולוי ק מ ויסעו וע וידבר יי א מ ל ד א ב יש וישובו ויראל ק מ וידבר וע וירדפו מצרים: : וישמע יתרו כ ק מ וישמע וע ושם האחד אליע ולוי ק מ ושם הא ועד ויצא משה לקראת: ויראל ק מ ויצא משה ועד ויהי ממחרת וישב: : ואלה המשפטים כ ק מ ואלה המ וע ואם אדניו יתן ולוי ק מ ואם אד וע 'כי ימכר איש ויש ק מ 'כי ימכור וע ומכה איש ומת: : ויקחו לי תר' כ ק מ ויקחו לי ועד ותכלת וארגמן ולוי ק מ ותכלת וע ועשו ארון ויראל ק מ ועשו ארון וע ועשית כפורת: : ואתה תצוה א ב יש כ ק מ ואתה תצוה וע ועשו את האפוד ולוי ק מ ועשו את וע ולקחת את שתי אבני ויראל ק מ ולקחת וע ועשית משבצות: : כי תשא כ ק מ כי תש

> אוקספורד, e.45, דף 5 (נויבאוואר-קאולי 2787, קטע 3; פ' 3376) – המשך ישיר של הקטע הקודם: <

וע כל העובר ע הפקודים ולוי ק מ כל העובר וע וידבר ועשית כיוור ויראל ק מ וידבר וע וידבר: : ויקהל מ כ ק מ ויקהל וע ויאמר משה א כ עדת ולוי ק מ ויאמר משה וע ועורות אילים ויראל ק מ ועורות וע ואת המשכן תעשה <כו, א – אינו מתאים כאן, וכנראה צ"ל: את המשכן – שמ' לה, יא >: : אלה פקודי כ ק מ אלה פקו ועד כל הזהב ולוי ק מ אלה פ <צ"ל: כל הזהב> וע ויהי מאת ככר הכ ויראל ק מ ויהי מאת וע ועש את האפוד: : : ויקרא כ ק מ ויקרא וע וסמך ידו ולוי ק מ וסמך וע ונתנו בני ויראל ק מ ונתנו וע ואם מן העוף: : צו את אהרן כ ק מ צו ועד ופשט את בגדיו ולוי ק מ ופשט וע זאת תורת ויראל ק מ זאת תורת וע וידבר – זה: : ויהי כיום השמיני כ ק מ ויהי וע ושוור ואיל ולוי ק מ ושוור וע ויאמר משה א אהרן ויראל ק מ ויאמר משה ועד ואת הבשר ואת הע: : אשה כי תזריע כ ק <ע"ב> וע ושלשים יום ולוי ק מ ושלשים יום ועד וידבר ויראל ק מ וידבר וע וראהו הכהן: : זאת תהיה כ ק מ וידבר ועד וצוה הכהן ולוי ק מ וצוה וע והוה ויראל ק מ והוה וע ושחט: : אחרי מות כ ק מ וידבר וע כתונת בר קדש ולוי ק מ

כתנת וע ולקח וישראל ק מ ולקח וע ולקח מלא המחנתה :○: קדושים תהיו כ ק מ קדושים וע אל תפנו אל ולוי ק מ א תפנו וע ואם האכול יאכל: וישראל ק מ ואם האכול וע לא יתגנבו: ○: אמור אל הכהנים כ ק מ אמור א הכ וע לא יטמא בעל בעמיו ול ק מ לא יט וע אשה זונה ויש ק מ אש זונה וע וידבר :○: בהר סיני כ ק מ וידבר וע ובשנה ול ק מ ובשנה וע וספרת לך ויש ק מ וספרת וע וכי < ! > יובל היא :○: אם בחוקתי כ ק מ אם בחוקתי וע ונתתי שלום ול ק מ ונתתי וע ופניתי אליכם ויש ק מ ופניתי וע פיסקא

> כאן חסרים שני הדפים האמצעיים של הקונטרס, שפורטו בהם הקריאות לספרי במדבר ודברים.<

< שם, דף 6 >

ויש אחר ק מ וירא יי ועד לולי כע אויב ויש אחר ק מ לולי וע כי קרוב יום אידם ואל תהו קורין כשם שקורין באפריקיה שמסיימין שני פסוקין בפסוק אחד לי נקם פיסוק אחד בפני עצמו וכי קרוב יום אידם פיסוק אחד הוא בפני עצמו ומ כי קרוב יום אידם וע ויבא משה ויש אחר ק מ ויבא משה וע סוף פרשה :○: וזאת הברכה: כ ק מ וזאת הב וע והי בישורין ולוי ק מ והי בישר וע וללוי אמר וישראל קרי מן וללוי אמר וע וליוסף אמר: זכינו וסיימנו חומשה כשם שקורין במנחה בשבת ובשיני ובחמישי :○: ○: סידורן שלמועדים :○: אילו פרשיות והפטרות שלימים טובים ביומא קדמא דפיסחא < ע"ב > דניסן קארו בסיפרא בפרשתא דהשכם בבקר מ והיה היום הזה לכם לזיכרון ע קדש לי כל בכור. כ ק מ והיה היום הזה ע ושמרתם ול ק מ ושמרתם וע ויקרא משה ויש ק מ ויקר משה וע והיה כי תבואו ויש אחר ק מ היה כי וע והי בחצי הלילה ויש אחר ק מ והי בחצי ויסעו בני ישראל ויש אחר ק מ ויסעו וע קדש

ביום טוב קורין חמשה גברי כ ל וג מיש ובחולא דמועדא קורין ארבעה גברי: ובראש חודש קורין ארבעה גברי כהן לוי וישראל תרין :○: ובחנוכה ג גברי :○: ובפורים ג גברי :○: וביומא קדמא דפסחא מפקין תרי ספרי תורה חד דמישכו וחד בפרשתא דפנחס מן ובחדש הראשון עד סוף פיסקא :○: ומפטיר ביהושוע מ ויאמר יהושע אל

> בודפשט, קאופמן - גניזה 430, עמ' 3-4 <

העם התקדשו עד והי שמעו בכל הארץ :○: יומא תינינא דפסחא קארי מן שור או כשב או עז עד ובקוצרכם את קצ' אר': ומפקין ספר תורה וקארי כהן מן וידבר עד וכי תזבחו ולוי קארי מן וכי תזבחו עד וידבר וישראל קא' מ' ויד' עד אלה מועדי יי: וישראל אחר קא' מ' אלה מוע': ע' וידבר וישראל אחר קארי מ' וידבר ע' ובקוצרכם: ומפט' קארי כדאתמול באוריתא ומפטיר במלכי מן בן שבע שנים יואש במלכו: ע ואחריו לא קם כמוהו:

בחולו שלפסח קרן ד' גברי ק' כהן מן וידבר יי וקדש לי כ' בכור עד והיה כי יביאך ולוי ק' מן קדש לי (עד והיה) מן והיה כ' יביאך ע' והגדת לבנך וישראל ק' מ' והגדת לבנך ע' והיה כי יביאך וישראל א[חר] ק' מן והיה כי יביאך וע' והי בשלח פרעה :○: יומא רביעא קרן באלה המשפטים אם כסף תלוה את < ע"ב > עמי עד לא תבשל גדי בחלב אמו: ומפקין ספר תורה ק' כהן מ' אם כסף ע' אלהים לא תקלל ולוי ק' מ' אלאים עד לא תישא וישראל ק' מ' לא תישא ע' לא תטה מש' וישראל אחר ק' מ' לא תטה מש' ע' לא תבשל גדי :○: יומא ה' קרן בכי תישא מ' פסל לך עד לא תבשל גדי: ומפקין ספר תורה ק' כהן מ' ויאמר יי אל משה פסל לך ע' ויפסל שני ולוי קרי מ' ויפסל ע' נצר חסד וישראל ק' מ' נצר ע' שמר לך וישראל אחר ק' מ' שמר לך ע' לא תבשל גדי :○: יום ו' קרן בסדר בהעלתך מן וידבר יי אל משה במדבר סי' ע' ולגר ולאזרח הארץ ומפקין ספר תורה ק' כהן מ' וידבר ע' וידבר משה ולוי ק' מ' וידבר משה ע' וידבר יי וישראל [ק' מ'] ויד' יי ע' לא ישאירו וישראל אחר ק' מ' לא ישאירו [מ'] ע'ד ולאזרח הארץ :○: ובאלין ארבעה יומי דמועד מפקין תרי ספרי תורה ג' ק' בעינינא דיומא וחד ק' בפנחס מן והקברתם < ! > אשה עולה ע' סוף פיסקא בר מ' ביום השביעי.